

HYPERICUM 2, december 2003

In memoriam Rudolf Luiken 1923-2003

J.W. Bielen

Op 29 maart 2003 overleed Rudolf (R.A.B.) Luiken; met hem is een bijzondere en ook wel wat excentrieke persoonlijkheid uit de wereld van de natuurbeleving in Twente van ons heengegaan.

Mijn eerste kennismaking met Rudolf, toen nog en ook vrij lang daarna "meneer Luiken", vond plaats tijdens mijn eerste KNNV-excursie (19-5-1974) in Twente. Rudolf had uiteraard de leiding. Hij voerde ons langs en door de landgoederen ten oosten van Oldenzaal: Scholtenhaar, Elfterheurne, 't Beernink en Egheria. Ik herinner me dat nog heel goed, want hoewel ik mij sinds 1969 al enigszins in de Twentse natuur had verdiept, ging er toch een wereld voor mij open. Rudolf vertelde op boeiende wijze hoe de Oldenzaalse stuwwal en zijn bronnetjesdalen waren ontstaan, en vertelde over de aard en het ontstaan van de ondergrond waarop wij liepen. Terloops liet hij ons luisteren naar de geluiden van appelvinken, vuurgoudhaantjes en nachtegaal. Hij wees ons op Muskuskruid, Grote muur, Ruige veldbies, Boswederik en Mispel in bermen en houtwallen. Over al deze planten wist hij wel wat te vertellen en zijn enthousiasme was groot en aanstekelijk. Dat was Rudolf ten voeten uit: een ras-excursieleider, een ras-verteller. Vele tientallen excursies moet hij hebben geleid, velen heeft hij enthousiast gemaakt voor de natuur vooral in Twente maar ook in het naburige Duitsland, velen heeft hij op weg geholpen naar een groter inzicht in de natuur.

Ook voor mij volgden daarna excursies onder zijn leiding naar het Bentheimerwoud, het Samerrott en de Ochtruperberg. IJverig heb ik toen zijn kennis proberen te absorberen. Hij heeft er vooral voor gezorgd dat ik de subcentreuropse bosflora in Twente goed heb leren kennen.

Blijkbaar had ik in korte tijd veel van hem geleerd, want ik werd uitgenodigd voor de oprichtingsvergadering van de FWT op 7 april 1977.

Veel van de kennis van bijzondere plekjes en vindplaatsen van zeldzame plantensoorten dankte Rudolf aan het netwerk van natuurliefhebbers om zich heen. Dat begon in de tijd toen hij veel met Meester Bernink op pad ging. Bij de familie Bernink was hij gedurende enige tijd kind aan huis. Rudolf beschikte blijkbaar over een goed geheugen, want veel opschrijven deed hij helaas niet. De vol gekriebelde opschrijfboekjes die er zijn, zijn bovendien vooral wat betreft de bezochte plekken vaag en onduidelijk. Ik geloof niet dat hij er later nog weleens in keek. Het zal voor hem ook wel lastig geweest kunnen zijn ze te vinden op zijn flat, want hij bewaarde alles. Er ging geen krant de deur uit. Ook alle omslagen van tijdschriften werden bewaard. Totdat een ijverige huishoudster, wie dat allemaal te veel werd, tijdens een periode die hij in het ziekenhuis moest doorbrengen, te veel opruimde. Er zijn toen zeker veel oude jaargangen van Natura en De Levende Natuur verloren gegaan, maar mogelijk ook nog waardevolle aantekeningen van hemzelf.

Gelukkig had Rudolf eerder al veel van zijn kennis via zijn zwerftochten in het veld met anderen gedeeld. Bovendien had hij in de tweede helft van de jaren vijftig gezorgd voor een tiental publicaties over vogels en planten in diverse tijdschriften, o.a. De Levende Natuur. Uit deze artikelen bleek dat hij niet alleen een goed verteller, maar ook een boeiend schrijver was. Die

stroom van publicaties hield even plotseling op als hij was begonnen. Voor zover ik weet, publiceerde hij voor het laatst in 1963 en 1965. Toen waren dat enige hoofdstukken in wetenschappelijke mededelingen van de KNNV.

Aan inventarisaties voor of met de Floristische Werkgroep Twente heeft hij nooit meegewerkt. Daarvoor was hij misschien een te vrijblijvende zwerver in de natuur. Mogelijk speelde teleurstelling over het verdwijnen van veel van de bij hem bekende mooie plekjes en bijbehorende zeldzame soorten ook een rol. Wel heeft hij meegewerkt aan de voorbereiding van enkele van onze buitenlandse excursies. Een bezoek met hem aan de Buchenberg bij Burgsteinfurt was voor mij aanleiding daar een excursie voor de FWT te organiseren. Aan die excursie danken wij vervolgens weer onze contacten met goede floristen in Duitsland. Dat contact maakte onze zoektocht naar *Equisetum pratense* op het landgoed Bentlage bij Rheine afgelopen voorjaar eenvoudig. Dat landgoed heb ik eveneens voor het eerst met Rudolf bezocht. We hoorden en zagen daar toen de Kleine vliegenvanger, die ik voor het eerst dankzij hem in de Hassinkhof had gezien.

Publiceren deed hij helaas niet meer, maar zwerven door de natuur des te meer. Daarvoor was zijn enthousiasme onverminderd. Hij zag er soms ook uit als een zwerver. Zijn uiterlijke verschijning was hem totaal onverschillig. Dikwijls trof ik hem slechts summier geschoren, waarbij hier en daar een pluk haar was blijven staan. Toen ik hem vroeg of hij daarbij weleens in de spiegel keek, kreeg ik als antwoord: "Welke man kijkt er nou in de spiegel?" Een keer ben ik meegereden in zijn Dafje, maar dat was meteen voor de laatste keer en dat was niet omdat ik die auto niet comfortabel genoeg vond. Hij mocht voortaan steeds met mij meerijden, zodat ik zelf het stuur kon bedienen. Daardoor voorkwam ik ook gemakkelijker dat wij in Duitsland de borden "Anlieger frei" negeerden. Want het liefst reed hij tot voor de boom waarachter hij de Bosgeelster wist te staan.

Zijn onverzorgde uiterlijk en zijn eigenaardigheden ten spijt, is Rudolf voor mij een boeiende en sympathieke man gebleven. Ik zal met veel waardering en dankbaarheid aan hem blijven terugdenken.
